Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһун!

САҺА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ
13 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 77 (6838). | 1989 сыл. Бэс ыйын 29 күнэ. ЧЭППИЭР | Сыаната 3 харчы.

САҺА АГРАРНАЙ ПОЛИТИКА

Уларыта тутуу быстыспат сорҕотунан, биһиги партиябыт билигин кэмнээҕи үлэтин-хамнаһын баһылыыр-көҕүлүүр хайысхатынан саха аграрнай политика буолар. Ол туһунан ССКП Киин Комитетын күлүн тутардааҕы (1989 с.) Пленумугар дьэҥкэтик этиллибитэ. Бу политика дьыҥҥабытын быһаарыахтаах. Тоҕо диэтэххэ, кэнсэтин дойду хас биирдии киһитигэр тыын суолталаах боппуруос туһунан—аһылык бородуукталарын дэлэтин туһунан.

Кырдьыга даҕаны, кырыымчык астаах-үөллээх олорон атын боччумнаах соруктары быһаарарыҥ уустутурар. Бу дьыалаҕа саҥалыы сыһыан, тосту уларытылаах дьаһаллар наада буоллулар. Чуолаан, политическай нс хоһоонноох дьаһаллар. Материальнай базаны, тыа сирин социальнай уларыта тутуу, о. д. а. боппуруостар кэлиэхэ көрүллэн быһаарыллыахтаахтарын туһунан ССКП КК күлүн тутардааҕы (1989 с.) Пленумугар таб. М. С. Горбачев түмүк тылыгар бэлиэтээн турар. Оннооҕор ахтахха, иннэттэххэ, элбэхтик этиллэр ыллар курдук. Ол эрээри итти кэлим дьаһаллар дэҥэ-тэҥнэрэ принципиальнай өттүнэн саҥа торут баар буоллар. Ол—бэс биллиэн, производственнай сыһыаннаһыылары уларыта тутуу. Биһиги аграрнай секторга социалистическай бэс биллиэ кыахтарын кунтуурдук арыйар табыгастаах формаларын олохтоон тыа сиригэр экономическай реформаны хаччыйыахтаахпыт. Онон сонун, ардыгар хорсун да практическай дьыалалар наада буоллулар. Тоҕо да бэйэлээх үгүөкэн ураахтар, дьаһаллар оҥоруллэ суох кыбаах да кодьүүһү биэрбэттэрин биһиги да олохтутуттар ылбахтык көрөн, итэҕэйэн кэлэллэр буолбат дуо?

Политическай ыйыылар, политическай ориентирдаах баар буоллулар. Ол туһунан ССКП райкомун суһу аҕай буолан ыаспыт тэрдус пленумун требуоватыттан эмиэ этиллиэ. Холобур, коммунист директор В. П. Чичигинаров («Мыҥдаҕаайы» совхоз): «Аны-үөлү оҥорор, элбэтэр туһунан аныаха диэри сонтөөбүн мунньахтаан, этэн-сайаан кэллибит. Чэйиҥ, трибуноттан түһэн быһаччы эттэ, үүтэ оҥоруоҕун!» —диэн этиитэ бэлиэ. Кырдьык, мунньаҕынаа кыырыы, кумааҕы халҕаһатынан үлэлээһин кэмэ-кэрдиитэ суох барара үүгүлэй аҕалбатаҕа. Бүгүн —практическай дьыала ордун суолталаах, бүгүн—тылтан дьыалаҕа киирии кэмэ.

Оттон аграрнай секторы оро тардыыга биһиги да оройуоммутуттар саҥа хардыылар суох буолбатахтар. Тоҕо да бытаанын иһин, рабочай киһи саҥалыы экономическай ойо-сиидэ уһуктуута саҕаламмытын көрбөт буолуохха табыллыбат. Биһиги олохнуутугар хаһаайыныаһын саҥа ньымалара киирэн иһэллэр. Ол эрээри, биллэн турар, аренданы, бэдэрээти, кооперацииҥны көҥэтэн, диригэтэн иннини бытаардар ханнык даҕаны бырааппыт, уоскуйар төрүөппүт суох.

Арендай төрүүнэ олоҕуран тыа хаһаайыстыбатын бородуукциятын оҥорооччулар интэриэстэрэ үрдүкү сыллардааҕар хайдах курдук ула, рыйбытын, ыччаттар тэрэһиин, хаачыстыбаны туһсаран, аҕаан-суоттаан үлэлээһини баһылаан барыска дьулуһар буолбуттарын кэрэһилиир холобурдар баалларе партия райкомун пленумугар эмиэ ахтылыына. Хаанна хаһаайыстыбанай ахсаанны, бэйэни үбүлэниини олохтоохуҥна кыһаммат сирдэриэр производство уруккулуу тэрилтэлэр. Холобур, Болтоого отделениетыгар. Манна эрдэтээҕи сылларааҕар 38 төбөнөн ордук сүөһү көнньүнэч өлөн, сүүтүк барыта 64-кэ тиниҥдэ. Арендай бэдэрээти олохтоохуҥна эмиэ хаалан иһэр Эрилик Эристиин аатынан совхозка 133 сүөһү туһата суох өбүнна. Оттон итти кэмнэ оҥоһуллубут бородуукциҥа кэлэйэ-ттэн быһаччы тутулуктаах үлэ төлөбүрүгэр киирбит Килэмчи арендатордара 3 эрэ төбөҥү мулчу тутуулар. Урукку сылларга маанна өлүү маассабаһа үчүмэх мубулуйбута дии. Дьэ итинник холобурдары, бастыҥ опыты пропагандалааһын ситэтэ суох диэн сөпкө этэллэр. Эрдэттэн саҥаны араараан көрөн опыты кэмэнник олохтоохуну тэрийиэхэ партиийнай тэрилтэлэр ураты болҕомтолорун ууруллара наада.

Кэнники кэмнэ аграрнай секторы салайыыны уларытан тэрийии күүскэ барда. Оссо да уларытарга-тэлэритэргэ туруорсаччылаах суох буолбатахтар. Дьиҥ сир хаһаайына сиҥин буоллаҕына, салаатаны, этэрээ дылы, сэттэтэ да уларыйыыны ыйын, ас-уол дэлэйэрэ саарбах. Онон партия райкома салаата структуратын салгыы чочуйуону тэҥэ бурдук үүнээччи Г. Д. Николаев, элбэх сылларааҕы отуттан дьарыктаах Д. М. Ноев, суөһү интэриэччи Р. С. Барашков уо. д. а. курдук оройуон чулуу арендаторларын батыһааччылары булар, бэлэмнэр соругу партиийнай тэрилтэлэр ыччаларыгар туруорда. Дьыаланы кадр быһаарар диэн мээнэҕэ эпиэттэр.

Уонунан сылларга командалааһынтыга, дьаһалымсыйыыта, интимнии саҥаҕа уоруйэх кэбэҕэстик аах охсубат. Манна, нс-иһигэр киирдэхха, барыта дьэҥкэ, барыта оҥуор судургу буолбатах. Биириэн, рабочайы хаһаандалаарга, кини үлэтин тэрээһиниэгэр ороохума диэн этиллэр. Иккис өттүнэн, холобур, партиийнай, советскай органнартан үлэ-хамнас туругун иһин ыйытык туруоруллар. Ол эрээри маассаны политическай уонна экономическай иитии тоҕоолорун илиилэриэгэр ылбыт, кадрдары кытта үлэлиир партиийнай тэриллэлэр, Советтар хаһаайыстыбаннай уларыта тутуупу совтоохтук салайаллар. Оттон сорох сирдэргэ арендалаһаччылары кытта сибээс мөлтөх. Тэрийэн эрэ баран коллективы сир-халлаан иккиардыгар быраҕыы чахчылара баллар. Ол да иһин сорох дуоҕабардар куолутуттар эрэ нс хоһоонноохтор, оттон дуоҕабардаһаччылар хаһаайыннаһын саҥа ньымаларын нс дьиҥнэрин ырыгалаан билбэттэр. Хаһаайыстыбаннай ахсаанҥа, бэйэни үбүлэниҥэ киирэччилэри кичэйэн үөрэтии, экономическай үөрэхтээһини саҥа соруктарга туһулаах билигин хаһаҥнытаах да наадыйдар.

Оройуону сайыннарыыга иннинээҕи сылларга салаа-салаа кэккэ программалар ылыллыбыттара. Олор умуллар курдук буолуталаах ылаллара ҥабаллыбат. Биллэрин курдук, сүрүн докумуоннаах оройуон социальнай-экономическай сайдыытын 2000 с. диэри кэмҥэ суоттаныллыбыт кэлим программа буолар. Ол иһигэр улахан миэстэни аграрнай секторы оро мотоҕуулар. Онон райсовет исполкомун иннигэр итти программаны хонтуруоллаан толорторуу сорудуга ССКП райкомун илдьэмэ туруорда. Кыра производственнай участактарга сыһыаннаах программа аҥы-үөлү түргэн тэтиминэн дьэлэтиигэ ураты суолтаны ыларын эмиэ умнуо суохтаахпыт.

Кэтэх уонна кэмэ хаһаайыстыбаны сайыннарыы ахсаабат болҕомтону ылар. Маныаха эмиэ туһаайыыах дьаһаллар бэлиэтэнэн туралларе эрээри, олору олохтоо ыллэриэ кинэ астыннарбат. Кылаабынай факторынан сир буолар. Олохтоох Совет бэйэтин территориятын инвентаризациялаан хас биирдии гектар сир хаһаайыннаах итиэннэ аҥылыгы оҥоруута быһаччы туһаныллар усулуобуйатын көрүөхтээх. Аҥылык ресурсаларын оҥоруута уонна остаҕыйыгга миэстэтиэр ситэ туһаныллыбатах нс ыыахтар баалар. Билигин даҕаны бородуукта сүүрүүтэ аҕыйаҕа суох, астааһын кордебүлэ эпиэттээбат. Бу өрүмнэн райпотребсоюз быраабылыыныгын, эт-үүт комбинатын, садаалаарга эбии дьаһаллары ылыах тустаахтар, сүүтүгэ суох технологияны баһылыахтаахтар.

Буолан аастыт ССКП райкомун пленума комсомольскай, профсоюзтай, народнай хонтуруол, атын да общественнай тэриллэлэр иннилэриэгэр эмиэ боччумнаах соруктары туруортаата. Олор сүрүн нс хоһоонноро—партия мөлтөх оҥорбут саҥа аграрнай политиканы дьыалаан ойоохуну хаччыйыт.

ССРС Верховнай Советын сессиятыгар

МОСКВА. (ССТА). Кремльтэ ССРС Верховнай Советын бастаны сессията үлэтин саҕалыыр. Бэс ыйын 28 күнүгэр палаталар тус-туспа: сарсыарда—Национальностар Советтарын, киэһэ—Союзтар Советтарын мунньахтарын күнэ.

Национальностар Советтарын мунньаҕар сессии күнүэҕи бэбиэскэтэ уонна үлэтин бэрэдэгэ көрүллүнэ. Күннүгү бэбиэскэнэ сүрбэттэн тахса боппуруос киллэрилиннэ. ССРС Верховнай Совета ССРС Министрдэрин Советын тэрийиэхтээх, ССРС Народнай Хонтуруолун Комитетын уонна ССРС Верховная Суутун быыбардыахтаах, ССР Союһун Прокуратуратын Коллегиатын уонна ССРС Государственнай Арбитраһын бигэргэтиэхтээх.

Депутаттар кэккэ Союзуоннар бырайыактарын көрүөхтэрэ, ол иһигэр бородуукциҥа хаачыстыбатын уонна туһаналааччы бырааптарын көмүскээһин туһунан, нэйилиэн ньаҕа ыолуосу сүүтэрин бэрэдэгэр уонна кэмэйдэриэгэр уларыйыылар тустарынан, ССРС-ҥа гражданнар холбоһуктарын туһунан, бачаат уонна иаассабай информация атын средстволарын тустарынан Союзуоннар бырайыактара ыытыллаллар. Бырайыактар сорохторо бастаны аҥаарыгар көрүллүөхтэрэ. ССРС Верховнай Совета ону тэҥэ күннүгү законодательство, ССРС аан дойдутаабы дуоҕабардарын ылыныы боппуруостарын көрүөҕэ. Күннүгү бэбиэскэҕэ кэккэ быаарыылары ССРС Верховнай Советын Председателин бастаҥы солбуйаачыта А. И. Лукьянов биэрдэ.

Ол кэнниттэн Национальностар Советтарын палатата бастайаннай комиссиялар уонна ССРС Верховнай Советын комитеттарын составтарын бигэргэтэ.

Итиннэ майсаннаҕар боппуруостар ССРС Верховнай Советын Соһуйун Советын дьүүллэһиннэригэр киллэрилиннилэр.

x x x

МОСКВА. (ССТА). Бэс ыйын 27 күнүгэр сарсыарда 10 часка Кремльтэ ССРС Верховнай Советын Союһун Советын уонна Национальностарын Советын холбоһуктаах мунньахтара аҕыйынна. Мунньаҕы ССРС Верховнай Советын Председателэ М. С. Горбачев салайан ыытта. Депутаттар ССРС Министрдэрин Советын тэрийин туһунан боппуруоһу көрүүгэ киирдилэр.

Дакылааты ССРС Министрдэрин Советын Председателэ Н. И. Рыжков оҥордо. Кини ССРС Верховнай Советын комиссиларын, комитеттарын аастыт мунньахтарыгар Правительство экономиканы салайыыны уларыта тутуу структуратын олоххо киллэриигэ принциптэрэ уонна сыһыана дьиҥнээх бэрэбиэркэни барбыттарын тоһоолоон бэлиэтээтэ. Итиэ бэрэбиэркэ балачча кытаанах буолла.

Народнай депутаттар, диэтэ дакылаатчыт, элбэх туһалаах уонна ыллыктаах этиилэри киллэрдилэр. Ол —государственнай салаата барыа органнарын үлэлэригар бэлиэтэммиттээҕэр ордук киэҥ социальнай хайысханы биэриигэ этиилэр комплекстара. Ордук улахан болҕомтону комиссиялар барыа тыа сирин проблемаларыгар уурдулар. Дойду экономикатын финансовай ортуоҥун чэбдигирдиигэ Правительство ылыммыт программатыгар дьоһуннаах этиилэр киллэрилиннилэр, радикальнай экономическай реформаны түргэтэтэр уонна диригэтэр ыыахтары саҥалыы туһаныыны хаччыйар чопчу бэлиэтээһиниэр оҥоһуллуннулар. Салаата үрдүкү инвенотутар кадровай политиканы олоххо киллэриигэ принципиальнай саҥалыы сыһыан көрдөрүллүнэ.

Дакылаатчыт государственнай салаата органнарын бука барыларын саха нс хоһоонуган байытарга эттэ. Туох-ханнык иннинэ, саамай чугастааҕы кэмигэ юнин уонна союзтай республикалар экономическай сыһыаннаһыыларын таарыйар региональнай политика сорох балаһыанньалэрин чуолкайдыыр наада. Судургута суох проблемалары быһаарыы социалистическай рыноккы уоскитиигэ эмиэ турар. Дакылаакка саҥа тиэтэах министерстволары тэрийии наадата, билигин киллэр толорор үүгүс функцияларын быһаччы предприятиеларга уонна территориялартан биэриэ этиллиэ.

Тыа этээччи Правительство персональнай составбытар этиилэри, принципиальнайдык көрдөххо, депутаттар сүүмүүнэн ойообуттарын иһитиннэрдэ. Ону сэргэ алта кини итинник ойообулу ылбата. Маны таһынан бир вакантнай эмиэстэ баара, дьүүллэһиннэтэн уһуллубут кандидатуралар эмиэ баалларе, Сессияҕа биэриэннэхтээх Правительство составбытар тоҕус хоһуоннаах — вакантнай, ССРС Конституциятыгар сөп түбэһиннэрэн олорго кандидатуралары анаан ойон оҥоһуллуоҕа.

Түмүгэр Н. И. Рыжков депутаттар үүгүс ыйытыларыгар эпиэттээтэ.

Итиэннэ салгыы сессияҕа дакылааты дьүүллэһиэн саҕаланна.

ССРС Верховнай Советын сессията үлэтин саҕалыыр.

РСФСР Верховнай Советын ыҥырар туһунан

РСФСР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҺА

РСФСР Верховнай Советын Президиума уурар:

Российскай Советскай Федеративнай Социалистическая Республика уон биириис ыҥырылыаах Верховнай Советын өкүс сессиятын 1989 сыл от ыйын 27 күнүгэр Москва куораттан ыҥырарга.

РСФСР Верховнай Советын Председателэ В. ВОРОТНИКОВ.
РСФСР Верховнай Советын Президиумун Секретаря С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва. 1989 сыл бэс ыйын 26 күнэ.

РСФСР Верховнай Советын Президиума РСФСР уон биириис ыҥырылыаах Верховнай Советын өкүс сессиятыгар миэнньик боппуруостар киириэхтэрин сөп диэн иһитиннэрэр:

1. ССРС народнай депутаттарын съезтин ыйыылыгар сөп түбэһиннэрэн норуот наадыйар таһаардарын оҥорон таһаарыыны улаатыннарыыга уонна хаачыстыбатын туһугар РСФСР советскай уонна хаһаайыстыбаннай органнарын соруктарын туһугар.

2. РСФСР Верховнай Советын Президиумун Ыйаахтарын бигэргэтии туһунан.

БУ КҮННЭРГЭ НУОТАРАҔА

Н. Г. Михайлов начальниктаах хаһаайыстыбалар иккис ардыларынааҕы Нуотара учаастагар үлэ күүстүү ореллар.

Билигин учаастанка 31 рабочай, түөрт специалист үлэлиллэр. Сыл аҥарын устата 354 тыс. солк. уп туһаҕа таһаарылыннар. Ол түмүгэр остолобуой, үлэһиттэр олорор дьиэлэрэ, арочнай гараж тутуллан үлэҕэ киллэрилиннилэр. Маны таһыыннан түөрт дьиэ ыыллата туһэрилиннэ. Соторуттааҕыта тайыллыбыт пилорама бородуукциятын тохтоло суох биэрэр.

Нуотара сиргин-уотун туһаҕа таһаараччылар кэтэх хаһаайыстыбаларын сайыннарыыга эмиэ үлэлэһиллэр. Ол курдук, манна 20 суотай сиригэ хортуоппуй олортулар. Огурсу үүнэрэр бэртээхэй теплицаны тутуннулар. 7 ыныах сүөһүү көрөн-харайан туруоруллар.

Саҥа тэриллибит хаһаайыстыба бастакы хардыылара итинниктэр.

С. ПОПОВ.

✦ *Партийнай олох: идеологическай үлэ* ✦

Бэйэҕэ тирээн кэллэҕинэ

Пропагандист санаатын этэр

Мин быйыл пропагандистаан 19-е сылбын түмүктэтим. Итиэ сылларга сүнньүнэн орто оскуола ачааллаарын кытта дьарыктаммын. Урукку өрүгүгэр, ким эмиэ атыттар курдук, үксүн лекция форматын туһанар этим. Ол эрээри тыл этиилэрин тэрийэ сатыыр, сорудах биэрэн кинилэри үлэлэтэр, ыйытыыларын оноорого үөрэтэр, төрүт документаалы конспектатар буоларым. Ол да ыйын буолуо, маһаа үлэлэтэр диэн горохтор тыл быктаралларын иэтэрим.

Полит-үөрэхкэ санааны аһаҕастык атастаһыыны хаччыйыахтаахпыт. Пропагандист сүрүн болдьоҥнотун үөрэх олоҕу, производствоны кытта сибээстэһиитигэр уруоктаах. Итиэ эттахха дьиҥ курдуктуун ыйын, бэйэҕэ тирээн кэллэҕинэ, улахан сатабылы, эссе искусствоны эрэйэр өрүт диэн саныыбын. Туох бэйэбин ыллахха, итиэ соруту быһаарыыта истээччи бүтүннүүтүн активноһын үрдэтиннин, дьону долгутар сытыы проблемалары ырытыыны, занятие форматын байытыыны, үөрэҕи практическай хайысхалаһыны, темаҕа коллективнай үлэлээһини туһана сатыыбын.

Уопсайынан ыллахха, оскуола коллективыгар үлэлиирбин сарбаппын. Үөрэхтээх интеллектуальнай сайдыылларын таһыма үрдүк дьону кытта үөрэтии саҥа формаларынан үлэлээһин биллэр чэпчэки курдук. Оттон бинтэ кэмҥэ урут оҕо садын уонна маҕаһыны коллективтарыгар пропагандистыы сылдьыбытым. Онно дьон үөрэхтэрин таһыма уратылаһыта биллэр проблеманы үөскэтэр, үлэҕэ хамнаска үтүрүттэрбит курдук буолан, бэрэкэлэн биэрбэт курдук да буолуталыыллара.

Үөрэҕим темаларын, «Кыым» хаһыакка И. Авакумов диэн пропагандист суруйбутун курдук, 2-лии-3-түү занятиеҕа эрааран сонун буоллаҕай диэбит формаларбын туһанан ыта сатаатым. Ол курдук, дискуссия, «деловой ооньуу», телемост, практическай сорудахтары толоруу курдук занятиелар ыытылыннылар. Холобур, «Айымныылаах, үрдүк оноруктуолаах үлэ, хас биирдии киһи уонна үлэ коллектива тэрээһиннээх буолуулара — уларыта тутуу быһаарар күүһэ» теманы маннык бэлэмнэстардаах үс занятиела тыырбыппыт:

1. «Истээччилэр общественнай - политическай активностарын характеристиката».

2. «Хас биирдии педагог туһаах обязанностэригэр сыһыанын характеристиката».

3. «Оскотун мин директор эбитим буоллар».

Итиллэтэн бастакы занятиены бэйэм ыыппытым. Иккиэ үлэһиттэригэр характеристика биэриигэ оскуола директора В. П. Иванов, завуч Е. Н. Савцева уонна профком председателэ М. Т. Толстоухова кыттыбыттара. Оттон үүс занятие «деловой ооньуу» форматынан барбыта. Онуоха истээччилэр эрдэ алта белэххэ хайдан бэйэлэрэ туһаннаах программа оногостубуттара уонна онтукаларын кэлэн көмүскэбиттэрэ. Бэлэмнээһини барыы сүбэлэһэн оногорбуттара, оттон көмүскээһиннэргэр биир представитель анаммыта.

Бинтэ үөрэхпитигэр, биллэн турар, барыта эрийэ-дэхси буолбатах. Дьон быыһыгар хаалан биирдэ да бэйэлэрин саналарын занятиеҕа эппэт, анал тэтэроэттэнэн кэлэн сурумматт, конспекты толорбот, олорон эрэ кэлтэй истэн эрэ тарҕаһар дьон дэҥ кэриэтэ биһиэхэ да костооччулэр. Онтук истээччилэргэ биирдиилээн сорудахтаһан коробуй да, ол ардыгар эмиэ толоруллубат.

Пропагандист үлэтин баһылаатым диэн этэр кыаҕым суох. Хас биирдии занятие барыта сылдьын ситэр буолбатах. Итиэ ахтар дискуссиябыт методикатын баһылыы иликпит быһыылаах. «Деловой ооньуута» биир оонук. Холобур, «Правовой государство» тема ыйынан «Союону тоҕо билэҕин?» боппуруоска ооньуу тэрийбиппит. Истээччилэр «прокурор», «судьуйа», «адвокат» буолбуттарга биэрэр ыйытыылара уксэ социальнай-олох-дьаһах хайысхаланан хаалбыта. Уопсайынан, сокуону кыараҕастык ойдүүбүт, билиибит да биир оччо быһыылаах.

Марксизмы - ленинизмы саҥа кэрдэбүллэриэн үөрэтэр сорук туруорулунна. Быйыл үөрэтэр темабыт (Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай конференция матырыйааллара) туһаныллар матырыйаалларын переченнэтэр В. И. Ленин үлэлэриттэн литература олох да ыйыллыбатаҕын тэҥэ. Ол биллэр ыарахаттары үөскэтэр. Ленин 55 томун барытын сиһилии үөрэтии биһиэхэ кыаллыбат суол. Онон классиктар үгүстүк туттуллар үлэлэрин переченнэ туспа бэчээттэнэн таһаарар сөп этэ.

Техническай средствоны туһанныыга атаҕастэрдээхпит диэн саныыбын. Тоҕо да оскуолаҕа судургу средстволар баалларын ыйын, ону дэбигис кэдьүүстээхтик туһаныы кыаллыбат. Онон партхабинеттэргэ бу өрүгүнэн пропагандиска көмөнү тэрийии туспарыллыан иэстиэ. Аҥаал методист да баара буоллар. Итиннэ даҕатан методическай литература кэмчитин сатаатыах тустаахпын. Ордук билиигэ көрдөбүлгэ эпиэттиирэ аҕыйах, дэбигис кэстүбэт. Онноостор «Аргументы и факты» сурутуута хаарчахтаах «Политическое самообразование» суруналы олус хойутаан кэлэр — занятиены баттаспат.

Партия райкомун политическай сырдатыыта хабинетын көрүүтүнэн-истиитинэн ороҥуон пропагандистарыгар аналлаах методическай кинн тэриллибитэ. Бу кинн үлэтэ билиигин көрдөбүлгэ эпиэттээбит диэхха наада. Маннык, аҕыйах да буоллар, методист - пропагандистар үлэлэрэ киниэ-тэлээбит буолуохтаахтар. Ол сүбэлэри, көмөлөрү туһаныы көдьүүһэ ыра. «Саҥа олох» хаһыат быйыл үлэлэппит «Пропагандист» бөлөхтөрүгэр бэчээттэнэр матырыйаалларын методическай хайысхаларын эмиэ көрүөх баара.

Полит-үөрэҕи партийнай хонтуруоллаһын ситэтэ суох. Үөрэх тумугэ киһини астыннарар курдук оноҥуллубат. Урут, Л. А. Дьяконов секретардыырын саҕана, партийнай мунньахха отчуоттатар буолар этилэр. Калин ол тоҕо эрэ умнулунна. Дьиҥинэн, коммунистар, ордук салайаачылар отчуоттарыгар пропагандистары ыҥыран сырытыннарыах баара. Оччого олохтоох матырыйаалынан байыах этибит. Биэтин буоллаҕына совхозпут, кэнилиэкпит тустарынан сүнньүнэн хаһыаттан эрэ аҕаан билэбит.

Комсомольскай политүөрөх туруга ороҥуон да үрдүнэн мөлтөх быһыылаах. Итиэтэн кийи дьиксинэр. Ороҥуон хаһыата ол туһунан кэпсэтиигэ ыытыран боппуруоһу ноточчута да, ситэ ойоммотоҕо.

Бэйэбит ааспытын ыллахха, үөрэх түмүгүнэн аҥкеталаһан саналаны түмүү буолбута. Оттон костөрүүнэн, истээччилэрим быйылгы үөрэх туругун соччо сирбэтэх нурдуктар. Ол саҥаҕа-саҥаа, күүскэ-күүс эбэр.

Е. СЛЕПЦОВА.

Мугудай.

✦ *Кыра учаастактары сайыннарыаҕын!* ✦

ИЙЭ БУОР ТАРДЫЫТА

Х АҺАН эрэ Кындал алаастара, ханнык баҕарар төрүт сир курдук, бэйэлэрэ төрөппүт, иитэн-аһатан киһи оҥорбут дьоннордоохторо. Ол дьоннороо киниэхэ бэйэлэрин таптаалларын биэриллэрэ, хас биирдии отун-маһын, хас биирдии суотай сирин харыстыыллара. Онтон кэлин хаанныттан ыла алаас оҕолоро айыльаттан анаммыт алаастарбытыттан тэйэн, хара буордаах уулуссалары төрөөбүт дойдубутунан аатты ыр буолбуппутун киһини билиҥин билэбит. Ол кэмтэн умнуурга хаалбыт отохтоҕобут сытыаах эрбэнинэн буруллан улаан дьүдэйэн, хатан барбыттара, кэлбит-барбыт киһи барыта атаҕастыыр сиригэр кубулуйбуттара.

Кындалга, урут хаһан эрэ 60-70 хаһаайыстыба ыныр-баччы олорбут сиригэр, билиҥин 5-6 эрэ ыал бытыырыан олорор. Ол даҕаны үгүстэрэ калин, манна совхоз субанын көрөн баран бүгүнсарсын тарҕаһар дьон. Бу дойдуттан сылыстаахтэртэн - мутуктаахтартан агардас Константин Дмитриевич Павлуцкай хаалла.

Мунньах ахсын, кэнилиэк даҕаны, совхоз даҕаны, ороҥуон даҕаны мунньаҕа буоллун, кыра соҕус уҥуохтаах, сытыыхотуу сааһыра барбыт киһи тыл этэн баран тэйэрин үгүстэр көрбүттэрэ-истибиттэрэ буолуо. Киин этэр тылын сүнньэ куруук биир буолааччы. Кындалы отделение оноруохха, бөҕүөлэтэр дьону олохсуутар усулуобуйаны тэрийиэххэ, сирин-уотун иҥиэлэрэ-хаһаалыахха. Сорохтор ону, баҕар, куруук биирдэ мээрилэйиэн курдук истэллэрэ буолуо эрээри, Константин Дмитриевич онтон чаҕыйбат этэ. Тоҕо диэтэхха, киин курааныах тыллары буолбайка, сүрэҕэр-дуоһатыттар мунньуллубут тыллары этэрэ. Биэтигин К. Д. Павлуцкай кэпсээнин истиэҥ:

— Саҥаан көрүҥ, урут бэйэтэ туспа колхоз, хас да суус киһитин аһатансыгын олорбут сир хаһаайына суох хаалла. Үрэхтэрин, алаастарын бүтэйдиргэ ким да ыһаммат. Түөйэ сүнньүн аҕаа Сылаан ыксыытыгар диэри сыгы, суөҕу таптаабытынан тэпсэр. Былыр агардас Түөйэ хоту ортуттан 1500—2000 тонна от кэлэрэ, 1500 тектар албах сылдаах от ыһыллар гына оноҕуллан баран, туһаныллыбакка хаалла. Кындал бэйэтин төрүт олохтоохторо бары Болтоноон, Чураччынан тарҕаһан олороллор. Төрөөбүт дойдуларын умнуулар диэтэхха сымыйа буолуо суоҕа. Оттон манна быстах үлэлии кэлбит дьоннор үлэ, хаһаайыстыба туһугар кс сүрэхтэриттэн ыһыллыбаттар. Былыргы ыстыкка 40 суоҕу, сайын 6-7 суоҕу туһата суох олбүүгүн онон эрэ быһаарыахха сөп. Биэтигин бөҕүөлэкпитигэр медпункт, баанньык суохтар. Телевизорбут сайынын көстүбэт. Продавецтаах этибит даҕаны, уоппускаҕа баран маҕаһыына суох олоробут. Бэл уоппут нэдиэлэни нэдиэлэнэн баран хаалан эрэйдиир. Кындалга кэлэр электроплитаа олорбуттан, хаалбытын иҥиннэрэн - билиҥиннэрэн иҥиини тэрийэр эбээһинэстээхтэр. Манна совхоз специалистара наадалаах көрдөрүүлэри хойутаппакка культура үлэлиттэриигэр тиэрдэн ыйаллэрэ эрэйиллэр. Агитбригадалары транспортыыны, бензиниэн хаччыйыы — эмиэ совхоз салалтатын эбээһинэҺэ. Урукку өрүгүгэр совхоз транспортынан кыайан хаччыйбакка, бэлэмнээмнит бригээдэлэр барбанна хаалар түбэлтэлэрэ тахсыталыыра кистэл буолбатах. Итиэнэ сибээстээн культурнай-сырдатар учреждениялар бригээдэлэр маршруттарын чуолкай даан, графигын эрдэттэн оноҥон совхоз салалтабытын, хаалбытын иҥиннэрэн - билиҥиннэрэн иҥиини тэрийэр эбээһинэстээхтэр. Манна совхоз специалистара наадалаах көрдөрүүлэри хойутаппакка культура үлэлиттэриигэр тиэрдэн иҥэллэрэ эрэйиллэр. Агитбригадалары транспортыыны, бензиниэн хаччыйыы — эмиэ совхоз салалтатын эбээһинэҺэ. Урукку өрүгүгэр совхоз транспортынан кыайан хаччыйбакка, бэлэмнээмнит бригээдэлэр барбанна хаалар түбэлтэлэрэ тахсыталыыра кистэл буолбатах. Итиэнэ сибээстээн культурнай-сырдатар учреждениялар бригээдэлэр маршруттарын чуолкай даан, графигын эрдэттэн оноҥон совхоз салалта-

чу эргэрэн, эмэриэн турар. Сайын ахсын хаһаан даҕаны 4-5 [illegible] ба суулар. Маннык [illegible] дьон-сэргэ олохсуйа кэлбэтэ биллэр. Онон Кындалы отделение оноҥон, хаһаайыстыбанньа ахсаанна кэллэрэн, социальнай тутуу ыыта охсуохха наада.

Константин Дмитриевич Павлуцкай [illegible] биографиятын сиһилии сурунар эбит буоллар, туспа кэнсэн буолуо этэ. Киин Чырыдаайы алаас хоту өрүгүгэр Саһаабыт диэн сиргэ төрөөбүтэ. 13 саастаах уол колхоһун кытта Кэбээйигэ көһүүгэ баран биир дойдулаахтарын кытта эрэйиллэ эмэрдэспитэ. Кэлэн баран саһын тухары хонуу үлэлиитэ, 60 сыл тухары дойдутуттан 6 эрэ сыл тэйэ сырытта. Мин Болтоноҕо, Мырылаҕа көһөн киирэн олохсуй, биригадьыырдээ диэн хаста да ыныран көрбүттэрэ да, төрөөбүт алаастыттан арахсарга санаам буолбатаҕа диир кинн. К. Д. Павлуцкай — 1971 сылтан ССКП чилиэнэ. Оттон кинн чиэһинэй, үтүгэй үлэтин сылдьан биир халыҥ паапка Бочуотунай грамота биэрэтэр.

Константин Дмитриевич дьоллоох киһи. Ол кинн алта оҕону торотиннэтэн дьон оҥорбутунан эрэ буолбатах. Кинн саһын-үйэтин тухары баҕарбыт баҕата, мөккүспүт мөккүһүүтэ олоххо киирэр кыахтаммытынан.

Соторутааҕыта ороҥуон үрдүнэн кырыы учаастактары сайыннарыы программата оҥоҕуллубута. Ол программа бастакы олуктара хаһыа-үйэ уруллан эрэллэр. Манна куораттан тахсаннар бөҕүөлэннэ социальнай тутуу барыахтаах быраайыагын оҥорон бардылар. Тутууну ыытарга 100 тыс. солк. үп бэриллиэ. Субуруускай аатынан совхоз салалтата эмиэ кырыы учаастагы сайыннарарга интэриэстээҕин биллэрдэ. Соторутааҕыта кинн Кындалга көһөн кэлэрэ баҕаларын биллэрбит дьоннорго тутуу маһынан көмөлөһөр, суөҕулуурга-астыырга уураах ылыннна. Итиэ бастакы сэмэй хардыылар Кындал диэн үүс суөҕүлээх-астаах, дьоннооох-уруулаах аныгылыы сайдыылаах саҥа бөҕүөлэк акылаатыгар бастакы бэрэбинэлэр буолуохтарын баҕарабыт.

Б. ПАВЛОВ.

Снимокка: Константин Дмитриевич Павлуцкай сиэнэриннин.

Автор фотота.

ОТЧУТТАРГА БИҺИГИ КӨМӨБУТ

От үлэтэ тиийэн кэлэ. Производство учаастактарыгар сыныалаҥны тоҕо тэрийии дьон саналарын кэтэбэр, үлэ нөдьүүнүн үрдэтэр. Онон бары культурнай-сырдатар тэриллэрэ улэлэрин ходуһаларга, фермаларга быһаччы көҥөрүөхтээхтэр.

Быйыл сайын ороҥуонга 4 агитационнай-культурнай бригээдэ, 5 агитационнай уус-уран бригээдэ, 2 көҥө сылдьар кинноустановка, 18 библиотека үлэлиэхтэрэ. Хаһаа маҥнайгыттан хойуу таһаарбат иннитэн үлэни-хамнаһы билиҥиттэн саҕалыахха. Ходуһаларга, фермаларга агитационнай плакаттары, кизргэтиллэри оноҥорго көмөлөһөххө.

Биһиги билиэн үлэбит хаһыат буолбут формаларыттан аккаастанан, саҥа көрүҥнэри үгүстүк көрдүүхтээхпит, уратыы үлэлиирга дьулуһуохтаахпыт. Манна тыа сирдэриэхэ культура үлэлиттэрэ бүттүүн бэйэлэрин дьоҕурдарын, айымныыларын барытын көрдөрүүхтээхтэр. Холобур, биир эмэ ферма бастыы ыанньыксытын чугас ааҕын ферма коллективын ортотугар чиэстиэххэ, кинн үлэтин билиҥиннэриэххэ сөп. Эбэтэр, итиэ кыаллыбат буоллаҕына, бу ыанньыксыт үлэтин-хамнаһын сиһилии көрдөрөр тыа хаартыскаҕа түһэрэн, буклет бэлэмнээн «Кэпсээн биичэрин» тэрийэр тоҕо тэбиллыбат буолуой?

Коллективнай уонна дьиэ кэргэннэрэн бодоруспутаһан үлэлээччилэр опытларын пропагандалааһыныгга улахан болдьоҥтону уруохха. Бу үлэни «Үлэ уонна дьиэ кэргэн», «Наставник уонна үөрэнээччи» диалог-биэчэрдэр формаларынан ыытыахха сөп. «Экономика күүнэ» тэрийэн ыытыы үлэлиттэр аҕаан-суоттаан үлэлиилэриэхтэр, экономическай билиилэрин кэҥэтэргэ көмөлөһүө. Итиэнэ тыллынан суруналы, диспут, «Коллектив биир күнэ» экономическай ырытыы формаларынан ыытар кодьуустээх буолуо.

Мин саныаабар, дойдуларытын тэйиччи өтүү сылдьар отчуттары үлэлэ-ситиһиилэриэн эбэтэр торообут күннэриэн эҕардэлээн чугас дьоннорун саҥаларын, ырыаларын магнитофонтаа устан иҥитиннэрии үлэлиттэр саналарын улахан-нык көтөҕүө этэ. Оттон «Ходуһаттан сонуннар» информациялары, үлэ саҥа технологиятыгар анаалаах кинигэ эбэтэр хаһыат быыстапкаларын тэрийии үлэҕэ-хамнаска көмөлөһүө.

Калин кэмҥэ обрядовай хабааннах үлэ ыраахтааннык баланнаах тарҕаан эрэр. Ол курдук, республика сорох ороҥуоннарыгар «Саҥылык буруота», «Күүлэй», «Бастаҥы кэбиҥнээх от», «Ыаннаныыскыкка ылыы» ыраахтааннык ыытыллаллар. Итиэнэ биһиги эмиэ эбэхтин тэрийэхпитин кэтэ.

Культура үлэлиттэрэ республика, ороҥуон, совхоз үрдүнэн үлэ-хамнас хаамыытын, ким бастаа-

ХОДУҺАЛАР ХОҺУУТТАРЫ КҮҮТЭЛЛЭР

1989 сылга оройуоннга сүөһү аһылыгын соҕотуопкалааһынна социалистическай куоталаһыы УСУЛУОБУЙАТА

Социалистическай куоталаһыы XII-е пятилетка бүтэһин сылын ыстыгар общественнай сүөһүгэ далагэй, тотоойу аһылыгы бэлэмнээһинэ үлэ оногуруумтуотун үрдэтэр, бородуукуһа хаачыстыбатын түпсарар сыаллаах ыытыллар.

Социалистическай куоталаһыы түмүктэрэ сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин үүнэн иһэр графигын толоруунан от ыйын 3 күнүгэр, атырдьах ыйын 31 күнүгэр, балаҕан ыйын 20 күнүгэр таһаарыллаллар.

Маныаха учуоттаналлар:

—оттоохун графигын толоруу уонна от хаачыстыбата;

—силлэһии угуу графигын толоруу;

—үлэ саҥа технологиятын олохтоохун;

—үлэ харыстабылын уонна техникаттан баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын тутуһуу;

—аһылык бары көрүнэ кормовой единицаҕа таһаарыллан бинир усулуобуйай көбөҕэ тиксиитэ.

Совхозтар, отделениелар графигы тутуһар эрэ буоллахтарына социалистическай куоталаһыыга киирсэллэр (бастакы колонкаҕа—от, иккискэ—силлэс, бырыһыанынан):

От ыйын 3 күнэ	3	—
От ыйын 31 күнэ	40	15
Атырдьах ыйын 31 күнэ	90	100
Балаҕан ыйын 20 күнэ	100	—

Түмүк ахсын бастаабыт совхозка, отделениеҕа ССКП райкомун, райсовет исполкомун көҥөрүллэ сылдьар Кыһыл знамята, иккис миэстэлээх совхозка, отделениеҕа көҥөрүллэ сылдьар Вымпел, I, II, III степеннээх Дипломнар туттарыллаллар.

Бүтэһиктээх түмүккэ бастаабыт совхозка, отделениеҕа ССКП райкомун, райсовет исполкомун көҥөрүллэ сылдьар Кыһыл знамята, иккис миэстэлээх совхозка, отделениеҕа көҥөрүллэ сылдьар Вымпел, үс бастаабыттарга ССКП райкомун, райсовет исполкомун, ЫБСЛКС уонна профсоюз райкомнарын Бочуотунай грамотата туттарыллаллар.

Үс миэстэлээспит совхоз, отделение директордара, парткомнарын секретардара, профкомнарын председателлэрэ уонна управляющайдара ыйдааҕы окладтарын ангарыын бириэмийэлэнэллэр.

Звеноолар икки ардыларыгар куоталаһыыга учуоттаналлар:

—аһылыгы соҕотуопкалааһынна графигы толоруу;

—аһылык хаачыстыбата;

—саҥа технологияны киллэрии;

—арендный бадараанныгы;

—оҕолтон, баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын тутуһуу.

Звеноолар от ыйын 3 күнүгэр диэри былаанныаах отторун 3 бырыһыанын соҕотуопкалаан бэлэм онорбут буоллахтарына куоталаһыыга салгыы ыытыллар.

Звеноолар инии болоххо хайдан куоталаһаллар:

—Амма уҥуор үрэхтэргэ оттооччулар;

—оройуон ийитэр оттооччулар.

Миэстэҕэ оттуур толору механизациялаах звеноолар икки болоххо хайдаллар: Таатта үлэлээччилэргэ уонна Аммаҕа үлэлээччилэргэ.

Звеноолар сезон устата оттуохтаахтар:

—Таатта механизированнайдара—600 т итэҕэһэ суоҕу;

—Амма механизированнайдара—1000 т итэҕэһэ суоҕу;

—ситэтэ суох механизациялаах уонна простинр звеноолар—400 т;

—кеме-илии звеноларга—250 т;

—илии звеноларга—100 т;

—дьиэ кэргэнинэн оттуур звеноолар—20 т.

Биирдиилээн оттуттарга—10 т.

Силлэс звеноларыгар сыһыарыллыбыт сирдэриттэн былаанныаах үүнүүнү ылан гектартан элбэҕи хомуйбут ыыайыылаҕынан тахсар.

Элбэх сыллаах оту үүнэрэр звено оройуоннга соҕотоҕунан гектартан ортотунан 1,5 ц итэҕэһэ суох от сиэмэтин хомуйбут буоллаҕына кукуруз наборун фондата ананар.

Ыйыллыбыт болдьохторго баставыт звеноларга Дипломнар туттарыллаллар. Бүтэһиктээх түмүккэ бастаабыттарга ССКП райкомун, райсовет исполкомун, ЫБСЛКС уонна профсоюз райкомнарын Бочуотунай грамоталара уонна маннык туттарыллаллар:

—толору механизациялаах звеноларга Таатта бастаабыкка—«Москвич» автомашина, иккискэ—кукуруз наборун фондалара, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар бинир туристическай путевка, Аммаҕа бастаабыкка—«Москвич» автомашина фондата, иккискэ—Лена остуолбаларыгар бинир туристическай путевка;

—ситэтэ суох механизациялаах уонна простинр звеноларга бастаабыкка—«Юпитер» мотоцикл, иккискэ—диван фондалара, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар икки туристическай путевка;

—кеме-илии звеноларыгар бастаабыкка—«Урал» мотоцикл, иккискэ—диван фондалара, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар икки туристическай путевка;

—илии звеноларыгар бастаабыкка—«Юпитер» мотоцикл, иккискэ—диван фондалара, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар икки туристическай путевка;

—дьиэ кэргэннэр звеноларыгар бастаабыкка—«Юпитер» мотоцикл, иккискэ—кириэйилэ фондалара, үһүскэ—кинн сыныаннар дьиэҕэ бинир путевка;

—биирдиилээн оттуттарга бастаабыкка—«Юпитер» мотоцикл, иккискэ—кириэйилэ фондалара, үһүскэ—кинн сыныаннар дьиэҕэ бинир путевка;

—силлэстинр звеноларга бастаабыкка—спальнай гарнитур, иккискэ—кириэйилэ фондалара, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар икки туристическай путевка;

—Амма уҥуор оттуур звеноларга бастаабыкка—стенка фондата, иккискэ—кинн сыныаннар дьиэҕэ икки путевка, үһүскэ—Лена остуолбаларыгар икки туристическай путевка.

Бары ыыайыылаахтар оройуоннааҕы Бочуот дуоскатыгар таһаарыллаллар.

(Социалистическай куоталаһыы усулуобуйата райсовет исполкомунан бигэргэнэ).

Ходуһаҕа эрдэ киирии быһаарар суолталанна

Тыа хаһаайыстыбатынан ньарыктанар оройуоннарга тыын суолталаах, дьылы быһаарар оттоохун үлэлэрэ саҕаланнылар.

Быйыл оройуонна 34042 т от, 15670 т силлэс бэлэмнээрэ былааннанар. Билигин оройуонна орто үүнүүлээх дьыл буолла диэн өйдөбүл баар. Ол оруннаах. Үрэхтэрбит уутуйдулар, ардах да түстэ, сир-дойду балай эмэ нүөлсүйдэ. Онон, этэргэ дылы, халлаан сылыйда да от ере анньара күүтүллэр.

Манан сибээстээн бу күннэргэ миэстэлэргэ нэһилиэннэр уопсай мунньахтара, сходтара буолуталаан оттоохун тактиканы, тэрээһин боппуруостарын кытта билсиһии, сүбэлэһии түмүктэниллэр.

Оройуон бары отчуттарын бу күннэҕи тирээн турар соруктарынан тэрээһиннээхтик окко киирии буолар. Звеноолар синиьүнэн бэлэм курдуктар эрээри, бытархай боппуруостар күнү-дьылы тарыгар түһэриэхтээхтэр. Ходуһаларга үлэни-хамнаһы кыратык да тардыбат иниитэн омурдан нэмигэр, үлэ чаанын нэниттэн тиийэр ордук.

Быйыл от ыйын 1 күнүттэн балаҕан ыйын 10 күнүгэр диэри республика үрдүнэн агитационнай-культурнай бригэдэлэри көрүү эстафетата графин быыыытынан ыытыллар. Биһиги оройуоммутугар Алексеевскай оройуон культуратын үлэһиттэрэ кэлэхтэрэ, оттон биһиги Уус-Алдан оройуонун үлэһиттэрин культурнай программаннаах хаачыйыахпыт. Манна бинир чулуу АКБ эбэтэр оройуон үрдүнэн сүүмэрдэнэн тэриллибит бригэдэ барыан сөп. Онно баланнэнэн совхозтар агитационнай-культурнай бригэдэлэрэ хардары сылдьыһыыларын тэрийэхпит. Хас биирдии АКБ дьон санаатын суруйарга аналлаах тэтэрээттэхх буолуоҕа, онок үлэ түмүгэ таһаарыллаҕа.

Үлэһиттэр культурнай сыныьаннарын үрдүн таһаараахтык тэрийии сайыгы политическай-массабай үлэ быстыспат сорудаҕа. Оны культура үлэһиттэрэ, совхозтар партийнай, профсоюзнай, комсомольскай организациялара, Советтар үлэһиттэрэ кыратык даҕаны кытыа суохтаахтар.

Г. МАКАРОВА,
культурнай-сырдатар үлэҕэ методист.

ИЛИИ ХОТУУРУН СУОЛТАТА

Билигин совхозтарга оту сүрүннээн техника оттуур. Иннэ гынан от үрэхтэргэ, алаастар уларын кытыыларыгар, техника юнайан сылдьыбат кыараҕас сирдэриттэр, сыырдар быардарыгар, ойуурдар быыстарыгар, дуҕаалаах сирдэргэ элбэх сир оттоммокко хаалар. Маннык сирдэргэ оту илии хотуурунан охсор табыгастаах.

Быйылгыттан кэтэх сүөһүгэ оту соҕотуопкалааһын боппуруостарыгар улахан бэлэмто уурулдар буолла. Манан сибээстээн уонна быйыл балачча синтээх дьыл буолбутунан илии хотуурун суолтата оссо улаатта.

Илии хотуурунан охсуллар сирдэргэ от саамай олгема, сүмэһиннээрэ үүнэр. Холобур, тракторынан охсуллубут 100 гектар сиртэн 50 тонна от кэлбит буоллаҕына, илии хотуурунан ити сир уутун кытыытын, сыырын сирэйин, ойуурун быыһын 20-чэ гектары сирийэн охсон биир оччону ылыахха сөп. Билигин кинн оройуоннарга оттонор ходуһа 10-30 бырыһыана эрэ илиинэн оттонор буолла. Оччотугар тоһолоох от таах хаалар ый?

Коло косилкатын уонна илиинэн охсор дьону торут сыһыарбанка, ангардас механизация агардаах эбэтэр толору механизациялаах звенолары тэрийэн үлэлэтии үгэскэ кубулуйда. Итинник звеноларга, үгэс курдук, былааннарын 70-80 бырыһыан толороллор. Холобур, маннык биир звено гектартан ортотунан 10 центнерниэн суоттаан 800 тоннаны оттуур былаанаабын 80 бырыһыан толорор. Ити оттообут сирин 10 бырыһыанын илии хотуурунан оттуурэ буоллар 80 гектар сиртэн эбии 160 тонна оту бэлэмнэх, атыннык эттэхха, бастайаннай илии хотуурунан үлэлиир дьон нордоохо буоллар былаанын лоп курдук толороох этэ.

Илии хотуурунан охсор дьону сыһыарбаттан ардах түстүн, техника алдьаннын, моһуогурдун — үлэ атахтанар. Хаһан сапаас чаас булуллуор, оногуллуор диэри ол техника үлэлээбэт. Оттон биһиги, ыллгас сайыннаах дьон, от иистэтэрин баттаһа сүүнньүнэн балтараа ый иһигэр хоюу оттуурга кыһаныахтаахпыт. Ол үксүн бу биричиинэнэн кыаллыбат.

Дьэ маннан хаанык баҕарар звенова илии хотуурунан охсооччулар наадалара кэстэн тахсар. Илии хотуурунан охсуу былаанны толоруурга олук биэрэрин аһан, бастыы хаачыстыбалаах оту соҕотуопкалыырга ыытар биэрэр. Маныаха хас звено ахсын илии хотуурунан охсооччулары тоһоҕолоон эбэтэбит да, соччонон эбэх оту оттуохха сөп.

Биһиэхэ, ыллгас сайыннаах дьонтан, оттуур кэмэ кыгатыы олус улахан суолталаах. Атырдьах ыйыттан саҕалаан оттоохун биллэрдии марыыр түүн хаанагар, от сытар, маннайгы хаһыннар түннэннэр от хаалларыйыыта саҕаланар. Сорох дьыл күүнүгүтэ олус ардахтаах буолан үлэ наһаа бытаарар. Маныаха илии хотуурун ведьүүгэстэхтик туһаныы оттоохун болдьоҕун кылгатарга туһалыыр.

Өссө илии хотуурга быллаардаан, алдьанан эрэр ходуһаны ньуурун көнөрүүгэ, түпсарыыга туһалыыр. Лаҥханы, муоду аннынан оҕустахха кэнчээри күүскэ үүнэр, эйилиэр от онордүүр. Араас мэһэйдэртэн үгүрүүтэрэн ходуһаны — оҕустарбанка хаалларбахха нэмэ ачыыр, биллибэтинэн сылдьа талахха, ойуурга быыдьатар. Оттон илии хотуурунан сыл аайы оттуур буоллахха, ходуһа туһалаах нэмэ кыарыахтааҕар сыыйа кэмнэн сөп.

Билларын курдук, илиилэн оттоохун элбэх сыраны ылар ыарохан үлэ. Ол иһин бу үлэни чэпчитии, оногорон таһаарыытын үрдэтии болдьомто киинигэр ылыллыахтаах. Маныаха биһиги обуГэ саҕаттан мунньуммут баай опыыт, мыыдыр өйдөөктөр булугас айылаара туһаныллыах кэриҥнээх. Бу боппуруоска республика араас мунньутарыгар, биһиги да оройуммутугар саҥаны айааччылар эбэхтэр. Олортон бирдэстэриэн Дириҥ бөҕүөлэгин олохтоохо Иван Иванович Поносеев буолар. Кини бэйэтэ айан оссо 1981 сылларахха «Юпитер» мотоцикл мотуорунан - байаа хаамар агрегаты оногостон оттоохунна, дьиэ атын да үлэлэриэр туһамыта. Быйыл кини «Куначчаан» диэн мини-тракторы айан оногордо. Бу трактор — түөрт колуоҕалаах, «Урал» мотоцикл мотуорунан үлэлиир 20 скоростаах сүрдээх маневреннай оногуох. Кэнниэр бэйэтигэр сөп кэвесналаах. Онно биир буруустаах трактор охсоруо илиилэн үлэлиэн, кеме мунньарыы уонна малбаны соҕуон сөп. Кини билигин кэргэнинин үс тиэтэйэн совхозтан ылан көрөн туруоралаар. Сүөһүлэрэ үөрүөн тэрээбүттэр. Кыстыкка киириэ кишилэр сүөһүлэрин ахсаанын 9 тобоҕо тиэрдэр баҕалаахтар. Дьиэ кэргэн оттуурунан сыһыарыллыбыт иккэ алаастаах. Иван Иванович саҥа оногорбут мини-тракторын ити сирдэрин оттоохунна кодьүүстэхтик туһаныаҕа. Маны таһынан трактора бэйэтин күүһүнэн саҥа хотон туттарыгар улахан күүскомо буолуоҕа диэн суоттанар.

Оттон Нам оройуонун учуутала, үлэ уонна сэрии ветерана Г. И. Емельянов атын уобаластарга, ыраайдарга сылдьан, онно үлэ ыыматын чинчийэн, үөрэтэн, оту илиилэн оттоохунна үлэни научнайдык тэрийии элементэрин айбыта. Саха сиринээҥи үлэни научнайдык тэрийэр холбоһук 1980 сыллаахха Г. И. Емельяновы ыытыран үлэ методикатын чочуттарбыта уонна «Ньурба» совхоз илиилэн отточчуларын үөрэттэрбита. Бу ньыма туһунан «Кыым» хаһыат 1981 сыл муус устар 30 күнүнээҥи нүөмэригэр журналист Т. Николаев сонуун суруйан турар.

Онно этиллэриэн, Г. И. Емельянов 68 сааныгар хотуурун суолун 2 м кэннинэ талан, оту 33 см кэтиттээхтик хаптаран 8 чаастаах үлэ кэмигэр 5 км тэҥнэһэр сири хааман 1 гектары охсор эбит. Маныаха кэрэхсэбиллээх — ходуһаны саҥа ныманан охсууга хотуур суола биллибэт, от тэрдо сир кырсыттан хоруйуллар. Онон от валовой кэлиитэ үрдүүр. Ол курдук 1 см үрдүктээх от тэрдуттан 1 гектар кэнниэх ходуһаҕа 1 центнер от эбии кэлэр эбит.

Кырдьык, Емельянов туспарыгар оногоһуутун чочуйан, илиилэн оттоохуну научнайдык тэрийии үлэни ланна чэпчэтэргэ, оногорон таһаарыытын үрдэтэргэ кемелоноро костен турар суол.

Түмүгэр, илии хотуурун туттуу саҥа ныыматын звеноларга эрэ буолбатах моой отчуттар эмиэ туһаналларын тэрийиэххэ. Оччоҕо эрэ аргийэн эрэн быйаҥнаах дьылларга сири хаалларбакка оттуур усулуобуйаны уоскатыахпыт.

А. МАКАРОВ.

Маралаайы бөҕүөлэгин ытык кырдьаҕастара Герой-ниэ Елена Николаевна уонна Михаил Егорович Сивцевтэр дьиэ кэргэн совхозтарыгар күүстэрэ кыайарыннан көмөлөөбүлүөр. Кинилэр сыл ахсын моой оттуулар, Михаил Егорович быйыл кыйыс кочегардыырын бырыһыгар 10-тан тахса сыарҕаны, 60-са сыраабылы оногордо. Ону тэҥэ ордорунар үүттэрин, эттэрин туттараллар. Аасыт сылга дьиэ кэргэн 1 тонна 8 центнер үүтү, биир центнер эти соҕотуоппаҕа биэрбитэ. Онон маҥы хайытар уонна устуруустуур станогы ылан, Михаил Егорович сыарҕаны, кыраабылы оногоруутугар улаханнык туһанна.

Быйыл Мугудай сельсоветын исполкома Герой-ниэҕэ Елена Николаевнаҕа 2 гектардаах Чардырҕас ходуһатын биэрдэ. Кырдьаҕастар бу күннэргэ оттуур сирдэрин бүтэйдиллэр. Кинилэр кэтэх сирдэрин охсон, чөнчөтөн баран, совхозка моой оттуур баҕалаахтар.

Снимокка: кэргэнниилэр Елена Николаевна уонна Михаил Егорович Сивцевтэр.

П. Оконешников фотото.

БЭҺИС БУОЛЛУБУТ

Оскуолатааҕы лесничествоолар VIII республикатааҕы слеттара буолан эдэр. Оно биһиги ороҕуоммутуттан Чурапчы орто оскуолатын IX кылааһын үөрэнээччитэ Лена Сивцева «Эдэр лесник», Нюргуяна Слепцова (VII кылаас) «Айылҕа дохтотторо», Настя Корякина (VII кылаас) «Эдэр ботаник», Кытаанах орто оскуолатын үөрэнээччитэ Толя Захаров «Эдэр эколог», интернат-оскуола үөрэнээччитэ Серёжа Софронов «Күөх патруль» грамоталарынан наҕараадаланнылар, сыанналаах балаҺтэри ылылаар. Манна 16 хамаанда кыттыбыттыан иннинэ буоллубут. Толя Захаров республикаҕа үүнүү мэнэтэйин ылан «Артек»ка барар путевкаҕа бириэмийэлэнэ.

Нөҥүө күнүгэр «Айылҕа—биһиги уопсай дьиэбит» диэн быыстапкаҕа кытыныбыт, онно биһиги оборолорбут айымньылара иккис мэстэйин ылылар. Онон икки күнэҕэ күрэхтэһиҥ түмүгүнэн бэҺис буоллубут. Республикаҕаа ыраатскай станция тэрийиитинэн куорат устун бэйэлэриэр сылыгыныах экскурсияҕа сырыттылар.

Чурапчы уонна Кытаанах орто оскуолалара итиэннэ киниэр учуутэллара Сидорова уонна Кононов Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаланнылар.

Оскуолаларбаҕы эдэр натуралистар куруһуоктара оҕолорго инникитин ідэни талыыга хайысханы биэриигэ улахан кыахтары арыйар.

М. ТЫТЫГЫНАЕВА.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү кэргэммин, ийэбитин, эбэбитин, кийиппитин ПЕТРОВА Анастасия Тихоновнаны 50 сааһа туолларынан истиҥник эҕэрдэлиибит. Кинээхэ чэгиэн доруобуйаны, үйүн дьоллоох олоҕу баҕарабыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэнэрэ, Пермяковтар, Петровтар, Сухариковтар.

x x x

Быраппытын, убайбытын, таайбытын, аймахпытын МАКАРОВ Антон Семеновичы 60 сааһа туолбутунан истиҥник эҕэрдэлиибит. Кинээхэ чэгиэн доруобуйаны, үйүн дьоллоох олоҕу баҕарабыт.

Эдьиийдэрэ, сиэннэрэ, кийиппитэрэ, кутуоттэрэ, аймахтара.

(Бүтүүтэ. Иннин хаһыат 76 №-гэр көр).

Бурдуҥу үүнэрии кавуп кэтэҕэр өссө биир төрүтүнэн Иҥэ дойду интэриэһин государство маадыйыытын үрдүктүк тутар үтэс буолбута. Саха сирин бурдуҥу үүнэрээччилэрэ айылҕа ыарахаттарын сыралаах улаатыннан кыайан, дойду саахарымнарыгар уонтан тыһыынча (холобур, 1945 сыллаахха 10,8 тыһыынча) тонна комуус туораҕы кэпиэт дыллаарынан киэн тутталлара. Кинилэр Иҥэ дойду үрдүк сыанабылын, дьон-боруот ытыктабылын ылаллаара. Биһиги, чурапчылар, даҕаны А. М. Аламов (Чаҥыр), И. Г. Собакин (Соловьев), А. Н. Кардашевскай, Н. Е. Яковлев, А. А. Седалищев, агроном С. В. Кочеткова (одьулуунар) кырдык республикаҕа биллэр костор бурдук үүнэрээччилэрдээх этибит.

Итиэннэ итиэннэ торуттэ иккиэннэрин бэрт суол, сүрэхэлдьэйиэ буолбатах, буоллаары буолан совет скай боруот улуу ситиһиитэ, түөрэ тэппитэ. 50-с сыллартан Казахстан, Сибирь, Поволжье, Урал кытыс сиидэрин баһылаабыт дойду бурдуҥуттан эрэллээхтик хаалчыллар кыаҕын үөскэппитэ. «Маннык усулуобуйаҕа,—диэбитэ 1956 сыл олунньу 14 күнүгэр ССКП XX съиһин трибунатыттан Н. С. Хрущев,—эскэтин биһиэхэ биис сылтан иннитэ эрэ үчүгэй, биирэ орто үүнүүлээх уонна иккитэ үүнүүтэ суох сыл буолар буоллаҕына, туорахтаах культуралары үүнэрэрэ наада буолар дьоҕус ороскуотунан бурдук хаһаайыстыбатын улахан быстаахтык тутуохха уонна чэпчэки сыаналаах бурдуҥу ылыахха сөп». Кини салгыы эпитэ: «Үчүгэйдик сайдыбыт бурдук хаһаайыстыбата суох сүөһү иитиитин ороскөтөҕөөххэ сатамматын партия биирдэ эрэ ыйбатаҕа. Суоттааһыннар сүөһү иитиитигэр туттуу сылга 4 милиард бууттан итэҕэһэ суох фуражнай бурдуҥу модьуйарын көрдөроллөр». Итиэннэ уопсайынан сөптөөх ыйыыттан биһиэхэ бурдуҥу сүөһүгэ күөх үүнээйи быһыытынан үүнэрии политиката тороон тахсыбыта. Государство биһиги колхозтарбыттан бурдуҥу атыылаһарын тохтоппута. Ол оннугар эти уонна үүтү атыылаһыытын тосту улаатыннарбыта. 1953 сылдаахха республикаҕа 5,5 тыһ. т эти, 25,8 тыһ. т үүтү атыылаабыт эбит буоллаҕына, 1958 сылга 11,9 тыһ. т эти, 51,4 тыһ. т үүтү, 1964 сылга 29,8 тыһ. т эти, 96,3 тыһ. т үүтү атыылаабыта. Уонна ыскылааттарбыт совхозуттан тиэллэн кэлэр бурдуҥуттан туола түспүттэрэ, Саха сирин бурдуҥу үүнэрээччитэ дойдуну нитэччи-аһатааччы быһыытынан ааҕыллыбат буоллаҕа ол.

ССКП уобаластаабыт комитетын соторутаабыта буолан аастыт III пленумуттар СГУ профессора Г. П. Башарин бурдуҥу сүөһүгэ күөх үүнээйи быһыытынан үүнэрии политиката ылыллыбытын нэдэлэрээх сыыһанан, мин санаабар, саамай сөпкө аахта. Бурдуҥу үүнэрэннэ сиэ сыаналаабат буолууттан ыһыыта уонна хомуурга үлэлиир звенолары түбэһиэх дьонунан бэрт тиэтэллэхтик сүүмэрдиир, агрономическай булгуччулаах дьаһаллары тиһэх уочараккка тутар, толорбокко хаалар, о. д. а. куһаҕан үгэстэр диринниик олохсуйдулар. Маннык балаһыанньаҕа сири оторуу уопсай культураҕа намтаабат, сири оногоччулар профессиональнай бэлэмнээх мөлтөөбүт буолуоҕун сатаммат. Итиннэ Саха сирэ тыа хаһаайыстыбатын саамай сайдыылаах, саамай толору механизациялаах, саамай чэпчэки сыаналаах аһыөөлү биэрэр кыахтаах салаатыттан туора турар хаалар кутталланна. Региональнай хаһаайыстыбаннай ахсаанҥа киирдэхх» (ол ырааҕа суох быһыылаах), итиэ тутунан туолуйуо биллибат. Аҥардас саамай ыарахан кэлин үлэтигэр сүктэрон турар сүөһү иитиитин бэрт-кэмчи аһа-үөлэ баай-талым олохко, социальнай чэчиги сайдыыга төбө-хачча сылыннан тиэрдиэрин саная хоппот.

Биллиги «бу аҕам сыралаһан үүнэрбит бурдуҥа» диир кыаҕа суох ыччат кидиэби мэочик оногостон тэбэр. Уйгуну оногорго тардыспат, үлэ диэтэххэ өлөн түһэр дьон дьэ онтон элбииллэр. Георгий Прокопьевич эмиэ хонуулаах, уопсай аналлаахха үс хонуулаах севооборотту олохтообута, паардаммыт сиргэ ыһар үтэйи ылыммыта, эбиэ «якутскай», дьаһимиэн «норбинскай», «полярнай» уонна «тамма» суортарын бөҕүөлэтэ ыһыыта «таммины» талбыта, агрономическай дьаһаллары аналлаах комиссиянан хонтуруоллатан кытаанахтык тутуһара. Итиэ түмүгэр 1972 сыллаахха ороҕуон сиэмэнэн байэтин бэйэтэ толору хаалчыынар кыаҕы биэрбитэ. Оттон 1973 сыллаахха бутуннуу сортовой сиэмэни ыспыыт. Колхоз IX пятилетканаа гектартан ортотунан 11,5 ц, 1976 сыллаахха 16 ц бурдуҥу хомуйбута. Центнер бурдук бэйэҕэ туран сыанатын 22 солкуобайтан 6 солкуобайҕа тиэрэ намтаппыта. Оттон итиэ биһиги от суох буолан сыл ахсын «ыарахан кыстыы» дэнэрбитин бэйэбит да бэркиһин барбыт сылларбыт этилэр эбэт. Бу хайдаҕый? Биһиэхэ да бурдуҥу үүнэрэр ыах баарын көрдөрбөт дуо? Биһиэхэ бурдук үүнэр ыахтааҕын мас суоллаах өбүгэлэрбит дакаастаабатахтара дуо? Бурдуҥу үүнэрэр ыах ороҕуонна баар.

«Республикаҕа бурдуҥу үүнэрэннэ молугэр түһэрииэхэ наада,—диэтэ ССКП обкомун III пленумуттар обком баастаах секретаря Ю. Н. Прокопьев.— Экономическай өртүнэн барыстааҕын уонна концентрированнай эбии аһылыктары оногор ыра предприятиелары тутуурга сөптөөҕүн учуоттаан туран, ханнык ороҕуоннарга туорахтаах культуралары ыһыы сирин кэҥэтэри чуолкайдык быһаарыллыахтаах. Итиннэ хайысханы дьиҥнээхтик быһаарыы туорахтаах культураны ыһыынан кизиник дьаһыктаах ороҕуоннарга уонна хаһаайыстыбаларга улахан тиэрдиэнэ буолуох этэ».

Республикаҕа бонуруос итинник турар. Оттон чурапчылар итиннэ хайдах сыһыаннаһыахпыттый?

И. ОКОЕМОВ,
журналист.

✦ *Аастыы эргитэ санаатахха* ✦

ӨБҮГЭ АЛГЫҺА

ОЛ-БУ ТУҺУНАН

Сир шарын үрдүнэн хас тыл баарый? Бу ыйытыыга билиҥнитэ чуолкай эпиэт суох. Хаһан эрэ быһа барыйан иккиүс тыһыынча буолуо диэн сарайэллэрэ. ГДР ученайдара бүгүн аан дойдуга 5621-тэн аҕыйаҕа суох тыл баар диэн биэрэтэллэр. Итиннэ 1400-тэн тахсата биллиллибэтэх уонна сүтэн эрэр тыллар. Манна түөрт уон тыһыынча кэриҥэ кэпсэтэр 250 австралийскай тыллар эмиэ киирэллэр. Өстүбэҥ, Австралия континиэнэ түрүт олохтоохторо бүгүн ордук английскай тылы тутталлар. Специалистар балачча сүтэн эрэр тыллары Холбоһуктаах Штаттарга эмиэ буллулар. Ол курдук, 170 индейскэй тылынан биллиҥнэ кэмҥэ суоҕунан алта уон саастарын аастыт арыйах ахсаанныах киэн хонуулаах, уопсай аналлаахха үс хонуулаах севооборотту олохтообута, паардаммыт сиргэ ыһар үтэйи ылыммыта, эбиэ «якутскай», дьаһимиэн «норбинскай», «полярнай» уонна «тамма» суортарын бөҕүөлэтэ ыһыыта «таммины» талбыта, агрономическай дьаһаллары аналлаах комиссиянан хонтуруоллатан кытаанахтык тутуһара. Итиэ түмүгэр 1972 сыллаахха ороҕуон сиэмэнэн байэтин бэйэтэ толору хаалчыынар кыаҕы биэрбитэ. Оттон 1973 сыллаахха бутуннуу сортовой сиэмэни ыспыыт. Колхоз IX пятилетканаа гектартан ортотунан 11,5 ц, 1976 сыллаахха 16 ц бурдуҥу хомуйбута. Центнер бурдук бэйэҕэ туран сыанатын 22 солкуобайтан 6 солкуобайҕа тиэрэ намтаппыта. Оттон итиэ биһиги от суох буолан сыл ахсын «ыарахан кыстыы» дэнэрбитин бэйэбит да бэркиһин барбыт сылларбыт этилэр эбэт. Бу хайдаҕый? Биһиэхэ да бурдуҥу үүнэрэр ыах баарын көрдөрбөт дуо? Биһиэхэ бурдук үүнэр ыахтааҕын мас суоллаах өбүгэлэрбит дакаастаабатахтара дуо? Бурдуҥу үүнэрэр ыах ороҕуонна баар.

«Республикаҕа бурдуҥу үүнэрэннэ молугэр түһэрииэхэ наада,—диэтэ ССКП обкомун III пленумуттар обком баастаах секретаря Ю. Н. Прокопьев.— Экономическай өртүнэн барыстааҕын уонна концентрированнай эбии аһылыктары оногор ыра предприятиелары тутуурга сөптөөҕүн учуоттаан туран, ханнык ороҕуоннарга туорахтаах культуралары ыһыы сирин кэҥэтэри чуолкайдык быһаарыллыахтаах. Итиннэ хайысханы дьиҥнээхтик быһаарыы туорахтаах культураны ыһыынан кизиник дьаһыктаах ороҕуоннарга уонна хаһаайыстыбаларга улахан тиэрдиэнэ буолуох этэ».

Республикаҕа бонуруос итинник турар. Оттон чурапчылар итиннэ хайдах сыһыаннаһыахпыттый?

И. ОКОЕМОВ,
журналист.

ОЛ-БУ ТУҺУНАН

Сир шарын үрдүнэн хас тыл баарый? Бу ыйытыыга билиҥнитэ чуолкай эпиэт суох. Хаһан эрэ быһа барыйан иккиүс тыһыынча буолуо диэн сарайэллэрэ. ГДР ученайдара бүгүн аан дойдуга 5621-тэн аҕыйаҕа суох тыл баар диэн биэрэтэллэр. Итиннэ 1400-тэн тахсата биллиллибэтэх уонна сүтэн эрэр тыллар. Манна түөрт уон тыһыынча кэриҥэ кэпсэтэр 250 австралийскай тыллар эмиэ киирэллэр. Өстүбэҥ, Австралия континиэнэ түрүт олохтоохторо бүгүн ордук английскай тылы тутталлар. Специалистар балачча сүтэн эрэр тыллары Холбоһуктаах Штаттарга эмиэ буллулар. Ол курдук, 170 индейскэй тылынан биллиҥнэ кэмҥэ суоҕунан алта уон саастарын аастыт арыйах ахсаанныах дьон белохторе эрэ кэпсэтэллэр. Киһи дьиктиргиэҕэ баар, 4200 биллиллибит тылтан баараҕа 500-чэкэтэ үчүгэйдик үөрэтиллиннэ».

x x x

Кения биллиилээх сууругэ К. Кейно бэйэтин дойдутыгар Олимпиадаларга ылбыт медалларынан эрэ буолбакка, онуоҕунан дьиҥнээх комуус сурахтаахтыын үөлүүччү киэнник биллэр. Кини, бэйэлэриэн сэттэ оҕолорун таһынан, нөрөр-хараҥар дьоно суох сүүсчэкэ оҕону иитэ. Олортон үгүстэрэ хайыы-үйэ улаатыллар, туспа бардылар. Биллиилээх кенниец нэргэнигэр биллиэн даҕаны 36 кыра оҕо иитиллэр. Үп-харчы боппуруоһун быһаараары, уруккы чемпион спортивнай табаардары атыылыыр бэйэтин маҕаһыынын иэстэ, онно сэргэ тыа-хаһаайыстыбаннай фермаҕы тэриннэ.

(«Советская Россия» хаһыаттан).

x x x

Аныгы наука ийэ биирдэ төрөөһүнүгэр уон оҕону төрөппүт биир эрэ түбэлтэтин биллэр. Иккитэ тоҕустуу оҕо төрөөбүтэ биллэр. Оттон Шри-Ланка олохтооҕо Розенович 1974 сыллаахха үс уолу уонна үс кыыһы биирдэ төрөппүтэ, оҕолоро барыа доруобайдар, барыа ертүнэн этэҥнэлэр.

Саамай улахан оҕону 1961 сыллаахха Турцияҕа Саадат Короба төрөппүтэ: уола 11 килограммтан ордук ыйаах ыннаабыт. АХШ-на кэргэннии Каммингсарга биис сылга биис оҕо төрөөбүтэ. Манна инфи дьиктиргиэҕэ суохха дылы, арай киниилэр барыа биир күнүгэ — олунньу ыйын 20 күнүгэр — төрөөбүттэриэн ахсыбатахха.

(«Крестьянка» сурунаалтан).

КӨННӨРҮҮ

Хаһыат б. дь. бэс ыйын 27 к. нүөмэриттэр партия райкомун пленумун дакылаатын дьүүллэһиҥ отчуотун бастакы абзаһыгар «Онуоха комиссия председателэ, райком урукку иккис секретаря Е. А. Борисов сирэй буруйдаах» диэн этиини **«Онуоха комиссияны үлэлэппэтэҕэр райком урукку иккис секретаря Е. А. Борисов сирэй буруйдаах»** диэн көннөрөн аҕаргытыгар.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Болтоного аҥыс кылаастаах оскуолата начальнай оскуола дьиэтин капитальнай өрөмүөнүгэр от ыйыттан **тутуу үлэһиттэриттэр** наадыйар.

Администрация.

Интернат-оскуолаҕа 1967 сыллаахха Матвеев Афанасий Николаевич аатыгар бэриллибит В 327765 №-дээх ситин-хотуу аттестата сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Редакторы солб. С. А. ПОПОВ

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265, общий — 21-505.

«САНҺА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54967. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 4157 экз.

№ ЗАКАЗА 77. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а»